

1A 1424-21/76

Forsvarets Overkommando

117418

J.nr. 2156/1940.

27. juni 1940.

Til

S. F. D. 3.
JNR 04657 29 JUN 1940

Fangenskap - æresord.

De officerer som skal velge mellom å gå i krigsfangenskap eller gå æresord er tidligere blitt orientert om hva avgivelsen av æresord innebærer (se mitt P.M. om "Æresord" datert 12/6 1940). Videre er officerene gjort kjent med mitt skriv av 17/6 1940 om "Fangenskap - æresord" til den tyske forbindelsesofficer, major Neef. I dette skriv har jeg bl.a. bedt om å få anledning til å forelegge spørsmålet om æresord for Høyesterett, for å få tilrettelagt officerenes juridiske stilling overfor sitt land.

Den tyske overkommando har ikke imøtekommet mitt ønske.

Den tyske overkommandos budbringer henviste til et brev datert 20/6 1940 fra formannen i det utvalg for norske krigsfanger som er nedsatt av Administrasjonsrådet, advokat J.B. Hjort.

Det vedliggjer ..... gjenparter av nærværende brev vedheftet gjenpart av advokat Hjorts brev tillikemed 2 blanketter for "Ehrenwörtliche Erklärung". Hver av vedkommende officerer blir straks å tilstille et eksemplar av disse dokumenter.

6. Distriktskommando og 3. Sjøforsvarsdistrikt skal straks bringe på det rene de respektive officers stilling til spørsmålet om æresord eller fangenskap og sende direkte til Wehrmachtsbefehlshaber, 3. Gebirgsdivision, Setermoen, så snart som mulig samlet oppgave over resultatet og de undertegnede blanketter. De som velger å gå i krigsfangenskap skal avvente ordre på sted(er) som fastsettes av Distriktskommandoen, (3. Sjøforsvarsdistrikt).

S. P. L. 3.

NR 04057 = 29. JUN 1940

Jeg tilføyer:

Den tyske overkommando har altså ikke ønsket å få bindende juridisk klarlagt rekkevidden av den forlangte æresorderklæring. Jeg har intet middel til å tvinge saken fram.

Jeg ser da slik på saken:

1. Advokat Hjort, som - etter hva den tyske forbindelsesofficer opplyser - har skrevet sitt brev etter samråd med den tyske overkommando, hevder i sitt brev at erklæringen ikke strider mot offiserenes troskapsplikt overfor Kongen og konstitusjonen. Deri ligger at erklæringen hverken opphever eller begrenser denne troskapsplikt.

Denne fortolkning mener jeg at offiserene kan godta i den tvangssituasjon de nå befinner seg i.

2. Av de garnisonerende offiserer sørpå har det alt overveiende flertall underskrevet erklæringen, etter hva advokat Hjort opplyser bl.a. på det grunnlag som er nevnt foran. Jeg mener det er riktig at offiserene står samlet i denne sak. Det motsatte kunne føre til uberettiget tvil om lojaliteten mot Kongen og konstitusjonen hos en del av officerskorpset; de som har underskrevet erklæringen ville da lett bli sett på som dem der har sviktet sin troskapsplikt. Og det har sikkert ikke vært deres mening.

3. Ut fra disse synspunkter anbefaler jeg at samtlige garnisonerende offiserer underskriver erklæringen.

4. Jeg tilføyer for en ordens skyld at jeg betrakter meg selv som stående i en særstilling, på grunn av den embedsstilling jeg innehar, som forswarets øverste representant innenlands. Jeg må derfor personlig ta standpunkt ut fra andre synsmåter enn de jeg foran har anbefalt at offiserene ellers legger til grunn. La ikke dette hindre at officerskorpset forøvrig samlet følger det råd jeg har gitt foran i pkt. 1 - 3.

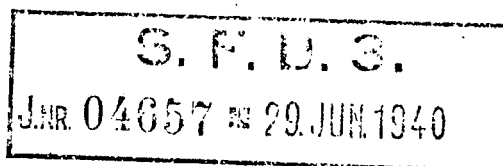
Officerskamerater. Våre veier kommer altså til å skilles nå. Takk fordi dere alle så lojalt har fulgt meg hittil. Og ville fulgt meg også i dette, hvis jeg hadde bedt om det.

Glem ikke den tid da vi ennå kjempet sammen som frie forsvarere av et fritt land. Hold fast i troen. Se fram til den dag da dere på ny kan oppta deres militære tjeneste under et fritt flagg og for et fritt Norge.

Gud bevare Kongen og Fedrelandet.

Forsvarssjef

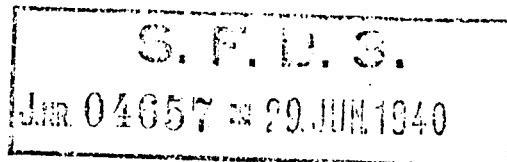
Dette skriv er sendt til 6. Distriktskommando og 3. Sjøforsvarsdistrikt, gjenpart til Avsnittssjefen i Øst-Finnmark (med nødvendige antall gjenparter).

Avskrift.

T. B. Hjort.
Høyesterettsadvokat.

Oslo 20. juni 1940.
Akersgaten 20

Herr General Otto R u g e,
c/o Herr Rittmester G o e r z,
Den Kvinnelige Industriskole,
Oslo.

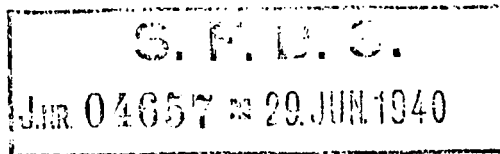
Som førmann i det av Administrasjonsrådet nedsatte utvalg for norske krigsfanger, tillater jeg mig å meddele: Frigivelsen av de norske krigsfanger bygger på Rikskansler Hitlers dagsbefaling av 9. mai d.å. I denne er det blandt annet bestemt at "Berufssoldaten" kun skal frigis mot æresord, ved hvilket de forplikter sig til å avstå fra videre kamphandlinger mot Tyskland.

Forsvarsdepartementet har uttalt, at "Berufssoldaten" efter norsk opfatning svarer til garnisonerende befall og elever av de militære befallsskoler. Denne uttalelse er godtatt av de tyske myndigheter og gjennomført i Syd-Norge, hvor samtlige yrkessoldater har underskrevet erklæring og er blitt frigitt, så nær som 3, som har nektet å avgi erklæring, og sitter som krigsfanger på Grini ved Oslo. Disse er Major Helseth, Kaptein Rognes og Rittmester Christophersen.

Disse 3 har foreløpig nektet å skrive under fordi de først vilde se hvad officerene i Nord-Norge og særlig hvad herr Generalen vilde gjøre.

I forbindelsen med avgivelsen av disse erklæringer, har der gjort sig forskjellige hensyn gjeldende.

For det første ga den oprindelige erklæring som var utformet av de tyske myndigheter uttrykk for at vedkommende "frivillig vilde trekke sig tilbake fra den militære stilling jeg nu innehar". Dette skyldtes nærmest en oversettelsesfeil. "Militärfische Stellung" betyr på tysk vel nærmest

kommando, idet militær stilling helst måtte oversettes til "Militärische Anstellung".

I henhold hertil fikk Utvalget de tyske myndigheter først til å avggi sålydende erklæring:

"Die von den entlassenen norwegischen Kriegsgefangenen Offizieren geforderte ehrenwörtliche Erklärung über Zurückziehung aus ihrer militärischen Stellung bedeutet keinesfalls, dass sie damit ihre Gehalts- oder Versorgungsansprüche gegenüber dem norw. Staat verlieren sollen. Es bestehen keine Bedenken, wenn diese Offiziere als Beamte im Verwaltungsdienst beschäftigt werden, dagegen dürfen sie sich selbstverständlich in keiner Form militärisch bestätigen".

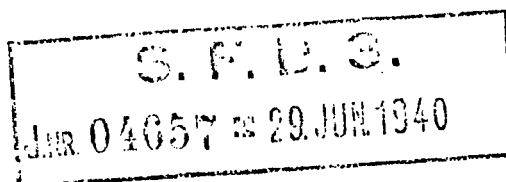
Da imidlertid fremdeles enkelte var engstelige for erklæringens innhold, blev en ny erklæring utformet, som ikke omtalte dette med den militære stilling. Imidlertid kom denne siste erklæring ikke til som den første å gi uttrykk for noen tidsfrist for gyldigheten. I den første erklæring stod nemlig følgende tidsfrist: "Während der Dauer der Besetzung Norwegens". Denne setning var fallt ut i den siste erklæring, og enkelte av offiserene trodde nu at den siste erklæring skulde gjelde utover den nuværende krig.

For å rydde denne vanskelighet av veien, har de tyske myndigheter avgitt til mig sådan erklæring:

"Es wird Ihnen hiermit bestätigt, dass auch bei der endgültigen "Ehrenwörtlichen Erklärung" wo die Worte "während der Dauer der Besetzung Norwegens" in Fortfall gekommen sind, diese Erklärung auch nur für die Dauer der Besetzung Norwegens Gültigkeit hat".

Forøvrig sier de tyske myndigheter, at de overlater til vedkommende underskrivere om de vil velge den ene eller den annen erklæring. Efter mitt skjønn spiller det ingen rolle hvilken man velger.

Med hensyn til den rettsstilling som de som har underskrevet får, har Administrasjonsrådet for sitt vedkommende uttalt, at de ikke vil gjøre noen forskjell med hensyn til avlønning, pensjonering og annet eftersom erklæringen underskrives eller ikke.

Officerene har således fritt valg hvad de vil gjøre. Det finnes ikke i norsk lov noen bestemmelse som forbyr en officer å skrive under en erklæring av denne art, som det f. eks. finnes i enkelte andre lands militære bestemmelser.

Det har fra enkelte hold vært henvist til den embeds- ed som officerene har avlagt i henhold til Grundlovens § 21, hvor embedsmannen "lover og sverger å vise konstitusjonen og Kongen lydighet og troskap."

Efter mitt skjønn skulde denne heller ikke juridisk sett danne noen hindring for underskrift på erklæringen, idet det ikke er noen ulydighet mot konstitusjonen å velge frigivelse på æresord istedenfor internering i fangeleir.

Når dette er konstitusjonelt lovlig, kan det heller ikke være noen ulydighet mot Kongen, idet Grundloven her naturligvis tenker på Kongen i konstitusjonell henseende.

Her kommer imidlertid for enkelte inn et personlig moment som ingen utenforstående kan gi råd om. Både Administrasjonsrådet og jeg har derfor med hensikt avholdt oss fra å gi noen uttalelse om hvad vi synes at vedkommende officer bør gjøre. Det får han som sagt avgjøre selv.

Der finnes imidlertid også et par praktiske hensyn. For det første vil naturligvis de officerer som sitter i fangenskap være avskåret fra å utføre annet samfundsmessig arbeide, mens de hvor de er fri på æresord kan medvirke til det forestående gjenreisningsarbeide i landet.

For det annet er det spørsmålet om selve interneringen.

Det har lyktes utvalget hittil å utvirke, at alle norske krigsfanger er blitt i Norge og etterhvert er blitt frigitt. Jeg håper at denne linje også fortsatt vil kunne bli fulgt. Det er imidlertid her et praktisk hensyn, nemlig det at tyskerne vel kan komme til å finne det lite hensiktsmessig å oprettholde en spesiell fangeleir med administrasjon og bevoktning for noen få officerer, når de som tilfellet er har ferdige fangeleire for officerer i Tyskland.

S. F. U. S.

JNR 04657 : 29 JUN 1940

4

det
Under henvisning til/foranstående tillater jeg
mig å foreslå at de offiserer som efter de gitte oplys-
ninger mener at de kan skrive under gjør det på stedet,
hvorefter de kan hjemsendes.

De som ikke kan bestemme seg vil bli transportert
til Oslo, hvor jeg gjerne vil få anledning til å konfe-
rere nærmere med dem.

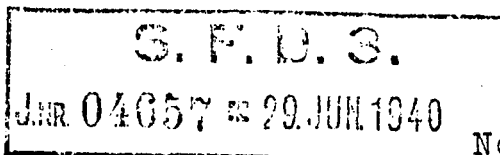
Deres ærbødige

J.B. Hjort

(s)

Gruppe XXI

O QU/QU 2.

Nordmo, den 26.6 1940.

Avskrift

Avskrift

An

Herrn General R u g e.

Im Auftrag des Chefs des Generalstabes des deutschen Oberkommandos teile ich Herrn General gehorsamst mit, dass das deutsche Oberkommando nicht damit einverstanden ist, dass bezüglich der ehrenwörtlichen Erklärung ein Gutachten des Obersten Norwegischen Gerichts eingeholt wird.

Goerz

Rittmeister

O.U., den 3.7.40

Bericht über Verhandlung mit General Ruge.

Die Verhandlungen fanden statt am 24.6., 25.6., 27.6. und 28.6.40. Anwesend von norwegischer Seite:

General Ruge,
Oberst Hansson,
Oberstlttn. Roscher Nielsen;

von deutscher Seite:

am 24.6.40:
Major von Schleebrügge und Rittmeister Goerz,
an den anderen Tagen:
Rittmeister Goerz.

Der in Anlage beigelegte Brief des Vorsitzenden des norwegischen Kriegsgefangenenenausschusses, Herrn Hjort, v. 20.6.40 (geht nur Chef/Ia zu) wurde Herrn General Ruge übergeben und hatte nicht den erwünschten Erfolg, ihn und seine Offiziere zur Unterschrift der "Ehrenwörtlichen Erklärung" zu bewegen. Im Gegenteil, Herr General Ruge hatte den Eindruck, als wenn es sich bei Herrn Hjort um einen von den Deutschen gekauften Mann handle. Erst nach mehrfachen Verhandlungen, bei denen Herrn General Ruge nur die Wahl zwischen Unterschrift und Gefangenschaft in Deutschland gelassen wurde, erklärte sich Herr General Ruge bereit, sämtlichen Offizieren die Unterschrift der "Ehrenwörtlichen Erklärung" zu empfehlen. Er selbst bestand darauf, in Gefangenschaft zu gehen.

Der bei den Verhandlungen geäußerte Wunsch, ein Gutachten des Obersten Norwegischen Gerichtes einzuholen, der auch bereits an Herrn Major Neef gestellt worden war (vergl. Schrb. Major Neef v. 15.6.40, Anl. 7), wurde seitens der Gruppe abgelehnt.

Mit Schreiben vom 27. Juni (Beil. a) wurden Rittmeister Goerz 26 "Ehrenwörtliche Erklärungen" der Offiziere des Oberkommandos übergeben. Weitere 16 Erklärungen wurden am 30. Juni mit anliegendem Schreiben des 6. Distriktkommandos vom gleichen Tage (Beil. b) übergeben. Letztere Offiziere haben zum Teil die alte Fassung der Erklärung unterschrieben, es steht ihnen frei, die

neue Fassung lt. Beil. c im Austausch nachzureichen. Das 6. Distriktskommando und das 3. Seedistriktskommando sind angewiesen, alle weiter eingehenden Erklärungen der 3. Geb.-Div. einzureichen. Letzterer wurde von Rittm. Goerz eine Liste sämtlicher für die Unterschrift in Frage kommenden norw. Offz. übergeben, sodaß ihr eine Nachprüfung möglich ist.

Rittmeister Goerz war bei der Einschiffung des General Ruge mit 26 Offz. seines Stabes und 10 weiteren Offz. der 6. Div. in Liland zugegen und empfing die Offz. zusammen mit dem Ic der 181. Div. bei ihrer Ankunft in Trondheim. Er begleitete Herrn General Ruge mit der Bahn bis Oslo, von wo er von Rittmeister Prinz von Hessen nach dem ehemaligen Offz.-Gefangenenlager Grini gebracht wurde.

Sämtliche übrigen Offz. wurden in ihre Heimatsorte, größtenteils Oslo, entlassen. Sie sind mit einem Ausweis versehen, aus dem hervorgeht, daß sich der Inhaber in Uniform mit persönlichen Waffen und Gepäck in seinen Heimatsort begibt.

frei-

Forsvarets Overkommando
Jnr. 2159/1940

27. Juni 1940

An

Herrn Rittmeister G o e r z

Kriegsgefangenschaft - Ehrenwort.

Ich weise auf die mündliche Besprechung mit Herrn Rittm.
Goerz.

Von den Berufsoffizieren beim Oberkommando der norw. Wehr-
macht wählt der "Forsvarschef", General Ruge, ehrenvolle Kriegs-
gefangenschaft, während die übrigen ihr Ehrenwort gegeben haben.

Diese Offiziere sind folgende:

Oberst	Halvor Hansson,
Oberstltn.	Wrede Holm,
"	Ole Berg,
"	Ragnvald Roscher Nielsen,
"	Adolf Fredrik Munthe,
Major	Karl Arnulf,
"	Arne Laudal,
Hptm.	Asle Trygve Hauglie,
"	John Olsen Smiseth,
"	Ernst Thorleif Lundesgaard,
"	Ragnvald Hermann Knudsen,
"	Tor Bernhard Holm,
"	Holm Andreas Holmsen,
"	Erling Arnljot Sövik,
"	Jean de Beau Valle Michelet,
"	Leif Crawford Rolstad,
Oberltn.	Henrik Sofus Skougaard,
Hptm.	Jens Henrik Throne Nordlie,
Oberltn.	Nils Anton Riise-Hansen,
Kommandeur	Birger Lund Gottwaldt,
Stabsleutnant	Olaf Nilsen.

Dazu folgende Offiziere, die dem Oberkommando direkt
unterstellt sind:

Oberst	Hjorth,
Hptm.	Ruud,
Rittm.	Normann,
Oberltn.	Röslök,
"	Haugen.

Die "Ehrenwörtlichen Erklärungen" für diese Offiziere sind beigefügt.

Wie mündlich mitgeteilt, reisen diese Offiziere von Nordmo morgen, 28. Juni, um 10.00 Uhr vormittags nach Liland, von dort mit Kuttern und anschließend Eisenbahn nach ihren Heimatorten in Südost-Norwegen (größtenteils Oslo).

Der Unterzeichnete, General Ruge, erwartet Mitteilung darüber, wie ich mich zu verhalten habe.

Ich würde persönlich Wert darauf legen, nach Oslo mit den übrigen Offizieren des Oberkommandos zusammen reisen zu dürfen. Ich bin bereit zu versprechen, mich dort zu melden, wo es von den deutschen Behörden bestimmt wird.

Meine Privatadresse in Oslo ist: Fritzners gate 19.

gez. Otto R u g e

" H. Hansson

6. Distriktskommando
J.nr.

Moen, den 30.6.40

Kopie an den Wehrmachtsbefehlshaber
3. Gebirgs-Division

An

Herrn Rittmeister G o e r z , N o r d m o

Ehrenwörtliche Erklärungen.

Beiliegend folgen 16 "Ehrenwörtliche Erklärungen", die bis zum 30.6.40 beim 6. Distriktsbüro abgegeben worden sind.

Es sind dies die Erklärungen folgender Offiziere:

Oberst	Astrup x,
"	Løken,
Oberstlttn.	Munthe-Kaas x,
"	Nitter-Hauge,
Major	Feiring,
"	Sundlo x,
Hptm.	Folkestad,
"	Holm x,
"	Landmark x,
"	Kleppe x,
"	Vagn Knudsen,
Oberlttn.	Paus,
"	Einmo x,
"	Kulbotten,
"	Reitan,
"	Bakke x,

Von diesen Erklärungen sind 8 Exemplare in dem ursprünglichen Text gehalten (mit einem Stern versehen). Um alle Offiziere gleichzustellen, hat das 6. Distriktsbüro diese Offiziere darauf aufmerksam gemacht, daß sie die "Ehrenwörtliche Erklärung", wenn sie es wünschen, auf dem neuen Schema abgeben können.

Man bittet daher, daß die Erklärungen, die auf dem ursprünglichen Schema geschrieben sind, gegebenenfalls mit einer Erklärung auf neuem Schema ausgetauscht werden können.

Die Erklärungen, die noch fehlen (etwa 30) werden, sobald sie hier eintreffen, dem Wehrmachtsbefehlshaber, 3. Geb.-Div., übersandt werden.

gez. K. Löken, Oberst

" Vagn Knudsen, Hptm.

E h r e n w ö r t l i c h e   E r k l ä r u n g

Ich

Name .....

Dienstgrad .....

geboren.....

erkläre hiermit ehrenwörtlich und an Eidesstatt, daß ich mich

am 27. Juni 1940 +)

unmittelbar nach Beendigung der mir übertragenen
Demobilisierungsaufgaben +)

nach dem Einsatz in Ost-Finnmark +)

aus meiner militärischen Stellung zurückziehe und in diesem
Krieg nicht wieder gegen das Deutsche Reich oder seine Verbün-
deten die Waffen aufnehmen werde.

Ich bin mir bewußt, daß ein Bruch dieser Erklärung streng-
ste Bestrafung nach den deutschen Kriegsgesetzen zur Folge hat.

Ich hafte mit meinem gesamten Besitz und Vermögen für die
Einhaltung dieser meiner ehrenwörtlichen Erklärung.

.....

+) Nicht Zutreffendes durchstreichen.